

РАДА

газета політична, економічна і літературна

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

Рік другий.

Адреса редакції і головної контори:
у Києві, Велика Підвальна вул. д. 6.
біля Золотих воріт.

Телефон 1458.

Умови передплати на рік 1907:

З приставкою і пересилкою: на рік 6 карб., на півроку 3 карб. 25 коп., на 3 міс. 1 карб. 75 коп., на 1 міс. 65 к., окрем. № 4 коп.

За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 коп., на 1 міс. 1 карб.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.

За зміну адреси 30 коп.

Автори рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати і змінювати статі; більші статі, до друку негодні, переходять в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коптом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповісток:

За рядок поперед тексту, або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз.

Вийшли з друку і вилучені на продаж: **ГРАМАТКА** (український буквар) в мал., склав Норевський, ціна 15 коп., з пересилкою 25 коп. **Читанка** перша книжка пісень граматки Т. Хуторного Видання друге. З малюнками художників: Іжакевича, Маковського, Пшоновенка, Петровського, Шульги та інших. Багацько малюнків з фотографіями. 140 сторінок на гарному папері ціна 35 коп., з пересилкою 50 коп.

„Луна“ збірник пісень для сім'ї і школи (на 1 і 2 голоси в супроводі фортепіано і мішаного хорів і спрелла) Упорядкував К. Стеценко. З передмовою Олександра Коваленка. Збірник складається з кращих і видатніших українських мелодій. Ціна 75 коп.

На складі в книгарні Л. Ізиковського у Києві, Хрещатик, 29. Каталоги українських книг і нот висилаються і роздаються БЕЗПЛАТНО.

Вийшов з друку LXXV т. наукової часописи **Записки Наукового Товариства ім. Шевченка.** I вип. за 1907 р. Ціна 1 руб. 50 коп. Діставати можна в конторі „Літературно-Наукового Вістника“, у Києві, Прорізна, 20. 3-1

Вийшла з друку і продається нова книжка **В. Доманицький. Критичний розвід „КОБЗАРЯ“** над текстом сторінок 389 іл. 89. Ціна 1 карб. 25 коп. Купувати можна в книгарні „Кіевської Старини“ у Києві, Безаківська 8 та в інших книгарнях.

Вийшла в Петербурзі **НОВА ГАЗЕТА** українською мовою

Рідна Справа Вісти з Думи.

В цій газеті пишуть члени Державної Думи. Газета виходить двічі на тиждень: в середу та в суботу. Ціна газети: на рік—2 карб.; до кінця року—1 карб. 50 коп.; на пів року—1 карб.; на три місяці—50 коп.; на один місяць—20 коп. Окремі номери коштують—2 коп. Адрес контори та редакції газети: Петербург, Екаторинський канал, д. 14. № 29. „Рідна Справа“.

Скрипки по 2 карб. 50 коп., 3 карб., 4 карб., 5 карб., 6 карб., 8 карб., 10 карб. і дорожчі. Сички по 40 коп., 50 коп., 75 коп., 1 карб. і дорожчі. Гитари по 3 карб. 50 коп., 4 карб. 50 коп., 5 карб., 6 карб., 7 карб. 50 коп., 10 карб. і дорожчі. Балабайки від 1 карб. 25 коп. і дорожчі. Кларнети та Флейти по 4 карб., 4 карб. 50 к., 5 карб., 6 карб. 50 к. і дорожчі. Гармонії російськ., італійськ. строю одност. від 1 карб., двохрядні від 10 карб. трохрядні від 25 карб. і дорожчі. I вські інші музичні інструменти та все, що до них потрібно, в головному деп-ле музичних інструментів і нот у Києві, Хрещатик, № 58. Ч. д. 56—122.

ПРОДАЄТЬСЯ Повний комплект ЖУРНАЛА „**Нова Громада**“ за рік 1906. Цна з пересилкою 3 р. 50 к. Адресувати: Київ, контора газети „РАДА“ В. Підвальна, 6.

Ціна газети **РАДА** з доставкою і пересилкою з 1-го апр. до кінця року 4 карб. 50 к. За границю 8 карб. 25 коп. Хто передплатив газету до кінця року, тому висилається безплатно стінний календар на р. 1907.

Київ 15 квітня 1907 р. „Росія зуміє одержати від добросовісних лікарів“ катів од добросовісних лікарів. „Рів“—мовив колись прем'єр-міністр, обороняючи в Думі воєнно-польові суди і виправдовуючи вчинки міністерства. Запитання про інквізицію в рижській тюрмі, внесені в Думу, викликали гостру критику ліків, якими агенти бюрократії „гоять“ людей по тюрмах. Про катування в рижській тюрмі цілих два дні говорили в Думі і перед очима всього світу знову перейшли страшні картини величезних мук і катування, на які видавали людей у тюрмі. Думська комісія, якій доручено було розглянути і сформулювати запитання, зробила своє діло, маючи в руках документальні докази. Окрім того, де-хто з депутатів додав до того матеріалу, що мала комісія, ще нові факти. Під час дебатів з приводу запитання міністрам дуже, очевидно, не хотілося

трюх місяців минуло, як виявилася історія про знаменитий рижський „музей інквізиції“, вже за того місяць минає, як з приводу цього „музею“ внесено запитання в Думу, вже думська комісія, котрій, як і всім комісіям думським, міністерство понаставляло свідку усяких перепон, щоб вона не могла дізнатися правди, зібрала документальні факти про нечужі в культурній світі катування політичних в'язнів, а російському міністерству справедливості, що недавнечко ще бив себе в груди перед Думою і гукав: „не нападайте, панове, на наш суди!“—цього міністра й до цього часу ніби нічого не відомо і він вимагає, щоб Дума сказала йому, відкіля вона добула факти, а з свого боку поклянується на офіційну телеграму з Риги од самих упорядників рижського „музею“, які кажуть, що чутки про катування,—то вигадки лихих людей. Депутат Пергамент справедливо закинув д. Щегловитову, що не йому, міністрові справедливості, вимагати в Думі фактів, а навпаки: не право належить Думі і міністр повинен дати відповідь перед Думою. Добре одповів також міністрові депутат Гесен на його поклякування на офіційну телеграму з Риги. „Міністр, панове, не забув, як навіть товариш міністр Гурко, виправдовуючись, надрукував „завждишнє ложное сообщеніє“ в „Правительственном Вѣстникѣ“. Як що, мовляв д. Гесен,—такого допустився товариш міністрів, то що ж казати про дрібніших агентів влади? Дума одногодосно постановила запитати в міністерства про інквізицію в рижській тюрмі, а також про те, чи міністерство хоч тим часом одставило од долужности винуватих. Але що по тому? Закидання людей до тюрми і катування їх однаково не вважатимуть, доки „добросовісні лікарі“ держатимуть в руках старого державного корабля і їх місця не заступлять нові міністри, що повинні будуть відповідати перед Думою за кожний свій вчинок. А доки цього не буде, доті Грегуси, Грини, Меллери-Закомельські та Скалоні зупиняться над людьми і казатимуть, що вони тільки вірні слуги „добросовісних лікарів“.

Замість давно жданих „Думська газета“ ських вістей“, 12 квітня в Петербурзі вийшло перше число нової української газети „Рідна Справа—Вісти з Думи“. В газеті цій беруть участь не переважно посли од українських губерній, а також письменники—українці, що живуть у Петербурзі. „Рідна Справа“ має обстоювати і ширити серед селянських мас українського народу ті думки, що увійшли в програму української парламентської фракції. Нам нічого говорити про те, що така газета для українського народу являється насуваючою пекучою потребою. В кожного українця тільки й надії, тільки й бачачки, що про Думу. Довідатись добре про те, що робиться в Державній Думі, наше селянство здебільшого не має змоги. Допомогти цьому має „Рідна Справа“. Дуже важке, трудне і складне завдання стоїть перед новою газетою. Але вже перше число газети свідчить, що вона подала в добрі руки. Дуже гарна, проста селянська мова і цікавий зміст першого числа „Рідної Справи“, подають надію, що газета ця досягне своєї мети. Треба вжити тільки всіх можливих засобів, щоб поширити її серед українського селянства, а редакція її найбільше мусить пильнувати, щоб кожне слово нового видання було зрозуміле для найпростішого читача. Вітаючи нову українську газету, висловлюємо щире бажання, щоб вона збудула собі читачів, коли не в кожній селянській хаті, то принаймні в кожному українському селі.

Нова українська газета „Рідна Справа—Вісти з Думи“ вийшла перше число нової української газети „Рідна Справа—Вісти з Думи“.

Вітаючи нову українську газету, висловлюємо щире бажання, щоб вона збудула собі читачів, коли не в кожній селянській хаті, то принаймні в кожному українському селі.

Вітаючи нову українську газету, висловлюємо щире бажання, щоб вона збудула собі читачів, коли не в кожній селянській хаті, то принаймні в кожному українському селі.

Про мову.

Ві. Ніщо не пропадає в природі, і так само в народнім житті. Стерти те, що єсть, і написати на тім місці відразу щось нове, се легко на піску, або на школьній дошці, але в житті реальній се не так легко. Сильне те, що коріньється в нашій минувшині, що має опору в звичаях, в попередній роботі слабке і хитке, що робиться в рішучій негоді з нею. І тому практичний розум наказує, роблячи нове, звязувати його з старим, а готовим вже, особливо там, де енергія руху не велика, нема в ній розмаху й

неможна сподіватися, щоб сям розмахом своїм вона пододала інерції життя, супротивлення того, що існує.

Від слабого руху українства, який проявляє воно тепер в Росії, неможна сподіватися багато енергії ні в чім поки що. І до тих перешкод, які й без того лежать на його дорозі, які мусить воно побороти, великим nerozumом було б додавати ще нові труднощі, нові „трєнія“, в яких дуже легко могла б до решти агнути, змарнуватися, й та велика енергія, яку воно має. От чому велику вигоду роблять всякі суперечки, які вчащаються за ріжні формальні дрібниці, і велику неадекватність показують ті, що такі дрібниці витягають і з малого велике роблять. От чому дуже не в час тепер забавлятися у всяке новаторство, пробовання нових паралельних доріг поруч старих, якими, кінець кінцем також можна б прегарно дочвалати до нашого Риму—національного видомлення і національного життя. А ще менше часу тепер на конкуренцію, на суперництво, на полемику між репрезентами таких паралельних доріг.

Що б було, як би ми задумали „прежде всякого другого дѣйствія“ виробити тепер для цілого українського народу одну одностийну правопісню? Скільки б се з'їло часу, енергії і—власиво без усякої реальної користі! Щоб було, як би неохотившіся ріжними недорічностями, які можна подбати в нашій літературній, культурній мові, постановили прочувати її та виробити одностийний „канон“ її від Сяна до Кубані? Мабуть, покоління цілого на се б не стало, аби такий канон виробити і в ті академічні кайдани нашу мову закувати.

А на що? Маємо кілька відмін правопісней, кожда з них має своє добре й своє лихе. Кождий може держатися той, яка йому миліша і можуть вони преспікою жити поруч якнайб час, поки тісніші звязки, толерантність, яка виробляється соціальною позитивною роботою, а не передиранням та амбітним суперництвом, не дозволять поволі вигладити всі ті, власиво невеликі, ріжничі. Маємо мову культурну, літературну, наукову; яка не яка, вона може сповняти своє призначення зовсім добре, і маємо вже певний культурний запас на сій мові. Добра річ її чистити, сфайлувати, але відкрити її на її місце поставити якусь нову, спеціально податську, чи харківську, чи якусь іншу—се річ зовсім неможлива.

І тим само неможливо—забехатити всяку культурну роботу, поки та літературна мова „виробиться“, вичиститься, єсть у нас термінологія наукова і шкільна, вироблена переважно на ґрунті галицькім, вироблена в значній частині на швидкім, під натиском наглого потреби і не завжди зміяними руками. Через те є в ній чимало сміття, яке мусить бути рішійше чи пізнійше виметене, і його треба вимитати неустанно. Але очевидна річ, що все-таки виходити треба від сеї, вже готової, вже прийнятої в одній частині української термінології і з неї перед усім виробити все користне і шридатне, викнувши усе невдатне, а не творити зовсім неважко від неї цілком нову паралельну термінологію й копати новий рів між двома частями української землі, без того роз'єднаної всіма сторонами видавими. Єднатися, концентруватися, а не ділатися, не розбігатися—се повинно бути у всім наше гасло.

Звичайно при всякій аргументації, чи против мови, чи против термінів, повторється, що народ того не приймає, того не розуміє і т. д. В дійсности невідолена, критика, неохота йде від інтелегенції, яка не хоче зробити тої малої роботи—присвоїти собі культурну українську мову, її термінологію та, ставючи на хуторнім становищі в сій справі, заспокоюється тим мифичним „народом“. Коли б вона сама зрозуміла й шире переняла ту нехоту премудрості, що для того, аби орудувати культурною мовою, хоч би й своєю, треба трохи привчитись її, то ця премудрості без труду, іще декиме далеко присвоїв би собі й народ, який далеко ліпше розуміє, що клякна мовою йому не може датися без певного труду. І тоді виявилось б, що книжка українська, написана для широких кругів народу, зовсім не дає ніяких особливих труднощостей для зрозуміння тим народом ні з сторони правопісней, ні лексикі, ні складки, ні термінології. Повторюю—княжка призначена для широких кругів. Во не ніхто не має претензій до того, щоб статі збірника математично-природописної секції товариства Шевченка, а

навіть історичні чи філологічні наукові курси були написані загальноприступно для читача в народу. Такі річи ніде не пишуться для народу, і наша культурна мова не може бути ввічком. Книжка, призначена для народу, може обмежитися мінімумом елементів культурних, заразом—можливо зблизитися до місцевого обихода живої мови. Але у інтелегенції не повинно бути місця локальних, провінціальних капризів. Поки народ живе, живе й його мова. Ні я, ні ви, читачу, не вгадаєте, яка буде мова наша літературна й наукова, її термінологія, її правопіснь, навіть за п'ятдесят літ—як будуть писати й говорити наші внуки. Пильнуймо своєї мови, полішаймо її, але не затуркуймо голови а ні собі, а ні людям надмірним перфекціонізмам. Довідає двєві злоба его. Деякоство девять процентів того, що іродуємо ми тепер, сповнивши свою службу теперішній хвилі, однаково забудеться і що ж тут старатися про те, щоб його форма подобалася будучим поколінням, коли в тім вони не будуть мати потреби?

Те з теперішніх писань, що потрібне буде для ужитку наших правопісней, постаратимось вони перенести на будучу правопісню, і мову йому передіच्छуть, коли воно буде потрібним для ширшого ужитку. Сей труд і клопіт можемо їм довшити. Не маємо претензій творити для віків, а ліпше пильнуймо свого обовязку перед хвилею, перед її вимогами, щоб чесно сповнити його.

Старозавітні легенди оповідає про свого національного героя, що він в розвалі гину, не маючи вищої зброї, осяяними щелепами, що попалися йому на дорозі під руку, побив тисячі ворогів. Я думаю, що нішині наші культурні знаряддя—літературна й наукова мова, термінологія, правопіснь, вєстакі щось ліпше від тих осяяних щелепів. Але як би справді було се все тільки осяяними щелепами, то і з сею зброєю потрапили ми доказати великих діл на полі культурно-національного відродження нашого народу. Іншої зброї, інших засобів ми не маємо й не будемо мати. Але коли будемо мати те завязати праці й боротьби, якого вимагає від нас велике завдання хвилі, що лежить перед нами, ми і з тою зброєю докажемо свого. Тільки викресати треба з своєї душі святий огонь запалу.

М. Грушевський.

3 газет та журналів.

Проект автономії Польщі, внесенний на розгляд Державної Думи польським колом, має велике принципіальне значення. Ми кажемо „принципіальне“, бо практичних наслідків, при повній безправности теперішньої Думи, навряд чи можна від його сподіватися. Але принципіальне значення цього проекту—знову кажемо—велике, бо де єсть перший крок в справі перенесення національного питання із сфери „загальних місць“ і бажань в сферу практичного його розв'язання. Цікаві думки висловлює з приводу цього проекту „Кієвській Голос“:

Національне питання і його розв'язання являється одним із найбільших завдань, яке стоїть перед вільнолюбивим рухом. Національні потреби ріжних народів в селі єть принципіально внаслідок усього (прим. р. с. д. р. п. р. д.) постановлених політичними партіями. Але в програмі наших партій національне питання вагає і питання про форму автономії окрема замітка в такій загальній постановці, що в ній можна вводити самий різноманітний зміст. І ось тепер польське коло зробило спробу дати проект певного змісту розуміння про національне самоопреділення і про автономію. Окремі політичні партії повинні будуть оферувати не загальні положення, а з висхідними практичними заходами; повинні будуть висловити своє відношення до них, внести з свого боку практичні пропозиції, обговорити саме питання про автономію з практичної точки погляду. Разом з цим повинні будуть звикнути і ті пересуди, які розповсюджувать „праві“ і якім вірає темні злоде: що автономія—не роспад російської держави. Основним положенням польської автономії являється те, що „Царство Польське складає перовдільну частину російської держави“.

Увага „К. Г.“ цілком слушна. І, визнаючи це, ми висловлюємо і своє бажання, щоб і заступники українського народу в Державній Думі—Українська трудова фракція—сказали своє авторитетне слово в справі розвирішення української національности. * * * Питання про автономію Польщі присвячують „дописи гарно написану статтю“ „Одескій Новості“. Нагадавши в загальних рисах історію поневолення польського народу, „Одескій Нов.“ пишуть: Російська державна культура бесила проглицити польську національну культуру. Це

очевидно по суті і конкретно. Після довголітніх—і у всьому раді, досить енергійних—зусиль Бервія, Гурко, Черткових і інших,—польський національний дух, немов міфичний фенікс, воскресав раз-у-раз із попілу адміністративного руйнування і за останні роки розцвів буйним цвітом на диво усюмо світу. Дарма, що ідея державної самостійності по-малу-малу теряє в Польщі прихильників; тим з більшою силою росте ідея національної самостійності, яка набуває чітких асептів в усіх верствах польського громадянства, починаючи від реакційного і клерикального дворянства і кінчаючи соціалістично-настроєним пролетаріатом і скільки б не тужили з цього приводу усіх бесарабських та волянських мажоритів, все-таки ясно, що польська нація не має жадної охоти вмирати, і вона до останньої спроможності буде обстоювати своє право на життя.

В останньому числі тижневика „Рідний Край“ ми знаходимо докладну статтю про автономію України. З'ясувавши необхідність автономії в усіх галузях нашого життя, автор статті наприклад каже:

Для такого великого краю, як Україна, що має свої історичні, побутові, етнографічні, економічні особливості умовин,—таке питання про місцевий уклад життя, про широкі автономні права, має велику вагу. Українські послы мусять рішучо боронити автономні права окремих країв і народів... Коли досі всі потреби України не дуже звертали на себе увагу російських громадських діячів та вчених, нехай тепер Дума почує ці печучі й особлі потреби цілого краю й такого численного народу.

Коли дані йому (українському народові) краєді обставин громадського життя—він отримує право і дає свою вкладку в розвиток культурного, просвітнього і громадського життя усіх народів й усюмо світу.

Наведені слова являються гарним ґрунтованим додумом, висловленим нами вище з приводу статті „Київського Голоса“ про автономію Польщі. Лишається тільки побажати, щоб ці слова не лишались „гласом вопіючого в пустині...“

В четверг вийшло в Петербурзі перше число нового українського часопису „Рідна Справа (Вісті з Думи)“. І список співробітників, уміщений в цьому числі, і зміст статей того ж числа свідчать про те, що „Рідна справа“ тримається і триматиметься (на скільки це буде можливо при сучасних „незалежних обставинах“) яскраво-демократично, широким народним напрямком. Наводимо із багатого змісту першого числа деякі уривки.

Велика більшість українського народу—хлібороби, і найбільше печука їх потреба—земля. Без землі українському селянському життю не можна, а про те—землі у його або мало, або й зовсім немає. Тому великому лихому найбільше треба запомогти, і українські послы в Думі повинні доходити до того, щоб земля належала до трудящих,—тих, що на ній роблять. Як саме те має бути, показав в Думі полтавський посол-селянин Сайко в своїй промові, яка печаталась внаслідок.

Але самої землі мало, щоб жити по людськи. Безправний та темний чоловік свою землю втрачає або занепащає так, що користі з неї не буде й йому, ні другим. Для того треба забезпечити права чоловіка,—щоб усі люди мали перед законом рівне право—однаково чи багатий, чи бідний, чи освічений, чи темний, чи дворянин, чи простий селянин. Треба, щоб закон твердо забезпечив всім користуватися правом вільних людей. Без цього не може бути доброго, людського життя; і українські послы в Думі повинні докласти усіх своїх сил, щоб перенести все це в саме життя.

Але думські послы зможуть досягти всього того лиш тоді, коли увесь народ буде жити з ними в одну душу і коли кожне слово українського посла знайде відгук в цілій Україні. Як наші депутати будуть почувати, що за ними народ,—тоді вони будуть сильні в Думі. Тоді здобудуть вони землю і волю, тоді справлять усі грати забавляння народів, і забудуться брамотні Давляя година, І живе добра слава, Слава України!

Державна Дума.

Засідання 13 апріля.

Засідання відкривається в початку третьої години.
Президиенте Головін.
В ложі міністрів—Щегловитов.

3 нашого життя.

Оригінальна неоригінальність.—Горюх при дорозі і процес одбору. „Дядьківська“ нація.—Дві мірки—Витязі з людських документів.—Шевченкова мова в теорії на практиці.—Пригода з маслаком.—Чи можна Шевченкову мовою тепер писати?—Що повинні зробити „щирі українські серця“—В науку до письменства.

Преоригінальний де-якими сторонами з нас, українців, народ! Тільки, на жаль, оригінальність наша дуже невисокої марки та якась переділована, бо—хоч це може й парадоксом одгонижимо—найбільш ми оригінальні як-раз своєю неоригінальністю. Природні та історичні обставини зробили з нас якийсь „горюх при дорозі“, пожившись на битою шляху життя, де нас не тільки чужі скубуть, кому охота, але на них дивлячись і самі себе ми вчилися скубти не згірш од сторонніх людей. Живучи на битою шляху, ми найбільш звикли приглядатися до випадкових мандрівців, що переходять нам дорогу; а приглядуючись—переймати від їх усе, що на очі навернеться, часто без критики й вагання, не розбираючи, чи добре чи лихе. І виходить потому, що у нас усе негарне, а от у сусідів наших—і культура, і авччя, і мова, і зверхній вигляд такі, що нам тільки й лишається, що плавнати на все своє й перейти до чужого табору. І ми плавнаємо й переходимо, лізьми юрбамі перебігаємо до сусід, просилися з своїм добром та усіма надбанням до чужої хати, де й складали і силу свою, й енергію, й здобутки матеріальної культури, а тим часом рідна оселя стояла пустою й де далі все більш занепадає.

На черзі продовження припинених у вікторок дебатів про катування в рижських катувальнях.

Першим говорить н.-с. Алашеев. Алашеев. Чужоземець не зрозумів би, як може такаї незважливий для людського вуха документ, як доклад заарештованої комісії, отутижати в залі, де зібрані народні представники. Цьому документу місце в кабінеті вченого історика, що верелюється історичні мемуари і шукає нових доказів середньовікового варварства. Йому місце на столі драматурга, що пише п'єсу з часів інквізиції... І це краще місце для цього документа в домі для божевільних, де збавлена увага людей, тривають ума, доводять їх до галюцинацій. Між непоможеними людьми, що причисляють себе до культурного громадянства, йому нема місця!...

У вікторок товариш міністра доводив, що рано про це ще радити раду, бо начальство не має ще всіх про що сирину вісток. Минуло три місяці вже, як в газетях з'явилися перші відомості про катування в рижських катувальнях; не вже цього часу не доволі, щоб зацікавитись справою?.. Нам сказали вже, що більше місяця минуло з того часу, як генерал-губернатор получив од міністерства накази. Хіба цього строку мало, щоб оддати винних під суд? Цього проте не зробили. Представник правительств сам пристає на те, що багато зазначених тут фактів чиста правда. Панове, коли російська адміністрація робить такі признання, то вона знає, що за ними сховано!

Оратор сильними красками малює заті і мордування і становиде людей, блявських до мордованих в катувальнях. Коли, говорить він,—ця правда життя дивовижна своєю неперикритою бесоромністю, то єсть ще друга правда життя, це більш страшенна. Бо таке озвіріння нижчих агентів вища власть плекає, як дорогу рослинці. Поиця на нього первершує постачання! Хіба всі оті Грегуси не переконані в тому, що вони чинять волю тих, хто їх послав. Цього хтять ті, що сидять зверху, і менші інквізитори чужо розуміють це. Коли їх і не пошанують тепер, то хіба тільки за те, що вони занадто вже висувалися наперед з своїми подіями і не зуміли замісти сльідів. Колиб навіть і оддали під суд цих дрібних людей, що чинять чужу волю, то вони чудесно знають, що їм за це нічого не буде. Для них не позастається ні суду, ні кари. „Все дозволено!“—ось їх девіз. Грегуси жуть не карі, а награди і подяки. Де-які з них вже получили награди, а ті, що не получили, скоро получат в тій чи иньшій формі. Не вважаючи на те, що ми розуміємо все даремність цього запитання, ми все таки робим його, бо нас до того спонукає моральна повинність, що не терять ніякої поруги.

Од н.-с. фракції Алашеев радить, в додаток до запитання, в порядку 40 ст. запитати, які заходи вжило міністерство щоб там часом одставити винних од посади.

Шаніро висловлює надію, що правительство вдруге не дозволить таких інквізицій.

Закривається запис ораторів. Одкадається пр-позиція обмежити в часі промови ораторів.

Архангельський (с.-р.). Запитання розгортає криваві сторінки. Не в акації ській далечині, а в великому, гуркотливому городі, при допомозі і підкохування начальства, мордують, рани приносять сіллю, виривають волосся... З вишши де-кіляко аршии скидають на підлогу, посилають коляним дубром, і пошматованих, а переломаними ребрами, руками і ногами, виводять за ґурми і розстрілюють... Хто дав рижській адміністрації право показувати нечелюські зв'язки інстинкти над замканими в ґурмах

і безпомічними? Я не можу собі зміркувати, щоб міністр, що має в руках всю повноту влади, не знав того, що тепер вся грамотна Росія. Чому-ж не було задалегідь вжито заходів, до нашого запитання? Оратор згадує слова Столішніна про „добросовісних лікарів“ і говорить далі: ви знаєте, як Меллер, Скалоні і другі „лікарі“ робили свої хірургічні операції над нещасною стороною! Нехай же тепер міністри перед всім народом скажуть, чия кров прилипла до їх рук—рук „добросовісних хірургів“, чи по просту катів!

Тремлім приводить нові матеріали про мордування в прибалтійському краї; мордували навіть крестян, що не стріляли в позицію і не кидали бомб. Робиться постановою давати ораторам говорити не більше 10 минут.

В ложу міністрів входить Васильчюков. Нестеров (с.-д.). Перед нами ціла система, повсюдна, послідовна. Оратор прочитує телеграму про биття і стріляння в ростовську ґурму і далі каже: правда, кривавий туман не розсодиться. Макаров говорив, що до нього не прийшло і одної скарги. Хто-ж не знає, що скаргитися на ката такому самому катові, тільки рангом вище, даремно. (Галас правого; оплески на лівий).

Головін спіняє оратора. Пуришкевич. В своїй промові він, між иним, говорить, що запитанням, які вносять ліви, не варто вірити, бо, мовляв, після пояснен представників міністерств стало видно, що ці запитання не тільки передборщені, але і просто неправдиві. Загалом насхаштва над політичними з боку поліції він виводить з психологічних мотивів. Це, каже він, постолю людей, що несуть цареву службу, що озлобилися не менше нас, правих. Ми перебуваємо добу великого жаху,—і це причина ґурмих неподобств.

Президиент де-кіляк раз спіняє оратора і нарешті в одному місці промови требує од нього взяти свої слова назад, що Пуришкевич зробити не хоче, і сходить з трибуни.

Келеповський. Після чудових (!) слів передатого оратора,—говорить він,—про запитання нічого говорити. Запитання вже нема—од нього сльіда не лишилось. (Сміх). Дивуюсь, як президиент дозволяє оголошувати в Думі такий белетристичний твір, який нагадає книгу Ламброзо „ґепіальність і пом'яшталство“, або досліди якого-небудь письменника еротамі.

Далі промова оратора повна особистих заціпок де-кого з депутатів і порожня з боку фактичного матеріалу, який довіз би неправдивість описаних подій, або їх освітлення в запитанні.

Алексієвський висміє промову Келеповського що до його заяви про те, що будинок запитання стерте в порох словами Пуришкевича. Келеповський,—каже оратор далі—думає, що брудна лайка найкращий спосіб, щоб збути запитань. (Оплески).

Келеповський (з місця). Прошу не лякаться.

Алексієвський. Депутати з правого боку зводили гадки до специфічних тем, яким місце не в парламенті, а в чайній, або в трактирі союзників. (Оплески). Запитанням ми говорили провнички шпигів і поліцєвських, які калічать людей, а Пуришкевич говорить: „Ми одновідаємо на бомбі!“ (Оплески). Власть бореться за життя. (Оплески). Всі заходи для цього згадуться. Потрібні мордування, нехай будуть мордування. Пуришкевич казав, що ґурми повні через нас депутатів. А я скажу: навпаки, таврійський палац сповнився депутатами через те, що багато не боялися ґурми і йшли вмирати за народ. (Голосні оплески) Говорили, що запитання це—роман Пергамента. Це не роман, а драма, яку

давно пишуть на російському народіві кривою його. Перше до драми писали Трєпови, Дурново, темер.—Столішніна. Ковцев говорив, що чиновники як не як роблять своє діло і просяв для державної машини олеонафт для мастиня. З запитання ви бачите, для чого призначені чиновники і для чого та машина, яка робить не корисну для всього народу роботу, а нависено гасає і взаді вперед, калічучи і вивечучи маси. Коли б машина вівчала дітей міністра, він не став би мстити її олеонафтом, а розбив би її шестю. (Оплески). Праві не вірять фактам і говорять, що це роман. Ось дві фотографічні карточки замордованих і забитих в прибалтійському краї. (Галас правого). Чи не вгодно правим подивитись?

Алексієвський передає карточки президиентеві.

Пуришкевич. (З місця). А я принею карточки з автокарського острова.

Алексієвський. Ми вносимо запитання, щоб увесь світ знав, що робиться в нашій стороні, нехай знають і чужоземні банкіри і нехай вони згадають про рижське запитання, коли міністр фінансів пошле своїх посланців в Париж і Берлін для переговорів про нову позичку (Оплески лівой).

Виступ Щегловітова.

Я не маю на думці говорити про почуття, які підіймають мордування, бо їх давно вже оцінили далеко краще в літературі. Я зачеплю діловий бік справи. В запитанні перемішано два неоднакових предмети: питання про мордування і про порядки в рижській ґурмі. На останнє запитання правительств вже одновіло через товариша міністра Лютє. Інших відомостей правительств ніколи не дасть. Що ж до запитання про мордування, то міністр просить показати джерела, щоб установити факти, які згадуються в запитанні.

Мандельберг, Ооль і Гессен в своїх промовах подають де-які факти, які так цікавий знати міністр, факти, добути самому судовою властью. Де-хто з цих ораторів зазначає, що правительств стало на хисткий ґрунт що до цього питання, воно повинно стояти на ґрунті законности, а не психології.

Аджемов в гарній, палкій промові докладає, що треба прийняти запитання в цілості, і після суда, закінчує оратор, ми скажемо своє авторитетне слово: злочинці, ці люди, що психологічно помиялились ті, хто катує людей. (Оплески).

Щегловітов одкаже Гессенві і Аджемому. Підготовочне слідство,—каже міністр,—неможна. Я близько приймаю до серця правильність постановки питання, щоб дати одповідь повну і настоящу.

Алексієвський просить вдруге слова.

Президиент дає слово.

Пуришкевич. А як би це я зробив, або Бобринський. А...та однаково... (сміх).

Алексієвський дивується, що правительств не знає джерел для слідства. Аджеж кати були. Грегуса виражали в одуску. Ви його можете викласти. Затим думська сльіда комісія може похата в рижську ґурму. Ви, панове міністри, можете зробити так, щоб вернулись без шкідли для себе емігранти, які думській комісії можуть сказати багато. Дивуюсь, що міністри покладаються на те, що не буде скарг. Ви замкнули людей в ґурмі, оточили їх шпигами та катами і питаєте: чом не скаргитися? Питання, качучи делікатно, дайте. Потрібно сльіда комісії.

Бобринський на початку сперечається з Алексієвським, після виголошує вічну пам'яті солдатів, що склали свою голову, додержуючи присяги, і вихваляє поранених. (Оплески небагатьох правих).

Пергамент в своїй промові заявляє,

що міністр забуває, що Дума може требувати доказів у міністрів, а не навпаки і радить прийняти запитання в цілості.

Після Щегловітова, який говорить третій вже раз, і мова якого не бляжить нікими аргументами на користь правительств та після Келеповського палата в один голос приймає запитання з додатком с.-д.

Після оголошення де-яких заяв, засідання закривається.

Друге засідання має бути 16 апріля; на ньому буде мова про контингент рекрутів, роз'яснення воєнного міністра про незаконні вчинки московського генерал-губернатора Гершельмана та доклади комісії.

Українська трудова громада.

В українську трудову громаду людьми з села Верешина Губешовського повіту послано таку телеграму: Петербург. Таврійський дворець. Депутатові священникові Гривевичу. Ми, Русини-Українці Хоамшини села Верешина, вітаємо в особі Вашій ланову українську трудову громаду. Не забувайте й нас безправних й голодних. До України нас прилучіте. Повірений Михайло Мельничук.

Ті ж самі люди послали депутатів од Хоамшини, архирею Селогіві таку телеграму: Петербург. Александро-Невська Лавра, просящ. Селогіві. „Ми, православні мешканці села Верешина Губешовського пов. благаємо прилучити нас до Волині. Ждемо од трудів Ваших землі для безземельних і малоземельних. Земельна нужда наша велика: пасовиська зовсім немає. Про церковно-приходські школи хай рішуть автономія України. Повірений Михайло Мельничук.“ (Од вл. кор.).

По Росії.

Хрустальов-Носарь. Газета „Сегодня“ має звістку, що голова ради робітничих депутатів Хрустальов-Носарь зараз пробує не в Парижі, як раніше сповіщали газети, а в Германії, в південній частині. Там він має писати великий твір—історію робітничого руху в Росії. Над цим твором він працюватиме кілька місяців.

Справа Гурка. Сльідство в справі Гурко вже скінчено. В газеті „Русь“ написано, що сенатор Барбарін (він заправляє слльідством) оддав прокуророві Кемпе весь матеріал слльідства і висловив таку думку, що Гурка повинно оддати під суд за те, що він вживав на зле свою власть та не спіняв лихих учинків. На який час слльідство залямає питання про шахрайство Гурко, бо не має ще певних доказів. Гуркові платитимуть жалування таке саме, яке він мав раніше, поки не одбудуться суд; тільки не дадуть йому сувійкових грошей.

Чорносотенці полянались. „Союз истинно-русских людей“ в Петербурзі заметується. Ці люди довідалися, що правительств збирається чинити перешкоди чорносотенним організаціям. Вісім „знаменитих“ провідників „союза“ збірались оце недавно радитись, що їм робити. На цій нараді чорносотенці встановили, що найбільший їх ворог Столішнін та міністр просвіти Кауфман. Проти цих зрадників „союзники“ мають робити цілий похід добиватись, щоб пустили їхніх депутатів у Царське Село, сіяти ворожечку проти Столішніна та Кауфмана серед видатних урядовців. (Сер.)

Кривава подія. 10 апріля в Петербурзі, на фабриці Чешера сталась кривава подія. „Народная Газета“ ось як пише про цю подію. Робітники з робітництвами вийшли на двір фабрики побалакати з хазяїном про гроші на лікарську справу, що здирають їх в робітників на фабриці. На фабриці Чешера, так само, як і на інших фабриках, робітники вже рік, як

мулять його так, як шерше. Я міг би ще наввирати з листів кіляка зразків того, як прихильники Шевченкової мови в теорії, зараз же на практиці протестують проти слів, яких і Шевченко живив,—та я не про неоднорічє слова хочу говорити, а про всю ту порадку взагалі, щоб сучасні газети писали Шевченковою мовою. Скажу тільки попередчу, що я й на думці зовсім не маю обороняти усе, як пишуть у нас: де-що справді така треба б виправити й більше наблизити до народного, і певне, що потроху помилки відпадатимуть, як полова на вітрі, а в письменстві зоставатиметься саме чисте зерно.

Щоб уважити до ладу порадку про Шевченкову мову, я візьму гіпотетичний випадок. Уявім собі, що російському журналістові хто-небудь радить, щоб він газетні статі писав мовою Пушкина, або англійському—нехай пише мовою Шекспира. Я розумію, що така порадка зовсім таки неможлива, бо хто ж таки до російського чи англійського журналіста обернеться з такою дикою претензією; більше—я певен, що навіть прихильники Шевченкової мови по українських газетах од російських мови Пушкина не вимагатимуть. Але як би така чудна претензія була висловлена—що сказав би російський журналіст? Він напевне відкавав би, що це неможливо вже хоч би через те, що Пушкин писав мало не сто років тому і писав артистичні твори, а не газетні статі, до того ж він був Пушкин, тоб-то геніальний майстер слова. За той час не тільки мова постулилася в своєму розвиткові наперед, але народилася сила нових думок, на які треба й слів нових та форм, і вимагати Пушкинкової

Були часи, коли польська культура перетянула була до себе вищі класи українського громадянства і всі ті Вишневецькі, Саїги й безліч інших поробилися завзятими патріотами й оборонцями Річі Посполитої, а дома зосталась сама за себе сірома та голода, що своєю правдою кривавою отих дукарів вигодувала й піддержувала блискучу культуру Річі Посполитої. Увала Річ Посполита, настала Москва—і знов наші Калнишні, Галагани, Милорадовичі й без ліку інших довго назвою потяглися на північ і опинились вже серед „істинно-русских“, а дома й цім разом зостались одним лицем гречкою та інші роблятьці люди, що знов свій піт і кров оддали на чужі потреби „єдиної, недільної Росії“. В протязі кількох віків і по сей день тягнеться процес такого оригінального одбору верхків української нації й нарешті ми до того вже дійшли, що сами до ладу не знаємо—„що ми, чий сини, яких батьків?“—„І я—не я, і ми—не ми“,—по правді мовляв Шевченко. Сталось таке якесь поголове заморочення, що навіть своє національне імення ми втратили і тепер перед лицем історії стоїмо, як нація без наймення, без культури, без письменства, без минувшини й будущини... „Дядьківська“ нація та й годі!

І це запаморочення пошло не самих тільки тих людей, що вже зовсім одбилися від народу й перестали мати себе за українців. Далеко гірше, що де-якими сторонами згаданий процес зачепив і тих українців, що почуввають ще потребу в тісніших зв'язках з народом і як-раз на національному ґрунті. Навіть такі люди відбивають на собі загальне заморочення і те, чого вони ніколи про інші, чужі справи не сказали б, те в українській вносять не вагаючи ані трохи. Виробилось дві мірки: однією, справедливою, міряємо чуже і другюю, несправедливою, необачливою—своє... Перед мене лежить купа „людських документів“—листів до редакції нашої газети і власне вони й наводять на такі сумні спостереження та міркування. Єсть тут усікі листи—прихильні і неприхильні, приязні і лайливі, вичайні і зовсім таке непристойні,—але змістом мало не всі вони однакові, бо всі говорять про мову—ту мову, якою пишеться газета і яку кореспонденти хотіли б бачити. І це єсть мало не у всіх один пункт спільний: здебільшого листи показують, що автори їх, нарікаючи на „кешську“ мову по українських газетах, сами як-раз народної мови не гаразд-то розвбачують, і, поправляючи редакцію, роблять сами помилку за помилкою або чиняються до дрібниць, про які й сперечається не варто. Один, наприр., кореспондент думає, що редакція слово „родовід“ („родословная“, „происхождение“) вживає замість „рід“, „родина“ („семья“) і з цього приводу силе щедро всімакими докорами та наріканнями за негарну мову. Другий вимагає, щоб кінце писати—„мясо“, а не „м'ясо“, „хотіли“, а не „хтіли“ і навіть пророкчує, що коли газета й нададі „не закине тих меєрих (sic) стрічок (!), то її не пустять в хату і небіжка загине під тиском“. Третій вимагає, щоб писати офіційним прависомом (з ч та в), а то „каже“, „друкуєте не на нашій язичі, т. е. не на нашій мові“. Інший радить друкувати „більше розказів, щоб задікавити людей“, а то скалічина (?)

вире і не народяться більше“. Ще иншого і „розказами“ не вблагаєш, бо він ділить на инше. „Я,—пише такий,—українець з Подолі і 3 роки тому назад виїхав звідти після життя тільки там та в Херсонщині. Маю право рахувати себе українцем. І однакова мова „Раді“ для мене здається якоюсь нерідною, чужою... Чи вже ви думаєте,—запитує чомусь автор на привітні свого листи,—так просто переробити те, що зробилося за цілих 250 років часу? Мені здається, що це буде напортив закону еволюції“. Приглушши законічно й невідомо, на що, отой „закон еволюції“, цей самий автор трохі згодом пише другого листа, вже по-російському: „неужели нельзя было бы пользоваться прекрасным языкомъ Т. Г. Шевченка, Котляревскаго и другихъ нашихъ классиковъ?“... Переглядаєш інші листи і скрізь одчу порадку знайдеши: пишть мовою Шевченка, а то, як говорив мові зараз же по такий пораді одні земляки, „вигадали якийсь маслак, що ніхто його й не розбере, що воно таке“...

І так—пишть Шевченковою мовою,—радіють нам з усіх боків. Порадка чудова, та шкода тільки, що не гола теорія, бо на практиці сами ж порадники зараз же ніби додають: тільки слів Шевченкових не вживайте. Напр., той земляк, що повставав проти „маслака“, дуже був здивований, коли я нагадав йому з Шевченка ж такі:

...Кати винчанні,
Мов пси голодні за маслак,
Гризуться знову *),—

і здається з того часу „маслак“ вже не

* Кобаарь. Спб. 1907. Стор. 632.

одмовились платити ці гроші. Поліція ще влітку минулого року здрала з робітників цей податок. І от цього дня робітники попросили хазяїна дозволити їм айітись, обговорити це справу і щоб він сам прийшов до них. Замість хазяїна прийшов поміщик пристава і в зайкою почав кричати, щоб вони пороскодились. Робітників зійшло 1300 чоловік, найбільше було жінок. Пристав шокляк городових на конях і на сісному дворі почав бійка. Городові, що були верхи, топтали людей кінями, а піші біли нагами, рубали шаблями. Робітники почали тікати, хто кудя бачив; ділаи, розбиваючи шибки, в фабрику, але городові скидали їх з вікон шаблями. Скало різало людей. Робітники топтали один одного, падали під короби та важкі шпунди, які важили 6—8 пудів. Поліцейські перекочували ці шпунди по лісцях. На баркані зосталясь шматки з розбитих вітражів. Де-які з жінок зачепились за Рубашки на баркані і безсило зисали. Дві вратних жінок там таки й породили дітей. Багатьох неперитомия побилаи водою. До четвертого година зроблено заповому 30 покаліченням. У декотрих голова покалічена була в 18 місцях. Поліція оточила фабрику, ловила на головних вортах робітників та одводила їх до участка. Чешер, хазий, утік з сімьею. Зостався тільки син його.

Чутки. Кореспондент газети „Русское Слово“ пише в Парижу, що там єсть певні відомості, ніби в Царському Селі серйозно наважались запитати до кабінету міністрів кількох видатних громадських діячів замісто найрадикальніших міністрів. Про Думу в Парижі кажуть так, що тепер, після мандрівки Головіна до Царського Села, вона зостанеться надовго.

На голодних. Духоборці прислали з Канади грабові Л. Толстому 5000 долларів, щоб він оддав ці гроші на допомогу голодним селянам.

Не спочивають. Начальство вологодської залізної дороги владало було до всіх, хто сходить на ці дороги, допомагати ловити політичних засадників, що тікають з вологодської та олонецької губерній. Але служачі дуже вороже віднеслись до такого прохання.

3 життя партій.

— Лігалізоване в Варшаві єврейське територіалістичне товариство скликає на 27—30 мая загально-російський з'їзд територіалістів. На з'їзді перечислено буде кілька змінюючих про те, чи вживаються заграничні правительствя продати землю для автономної єврейської території, про те, як поліпшити переселення євреїв в Росію; про організацію всього до Росії одділів переселенської інстатудії „ЕТО“ то що.

— Цими днями в Варшаві були збори „союза русских людей“. Збори постановили послати в телеграми холмському архиреві Свлодигу обурення проти того, що він виступив з думської фракції „русских людей“.

— На цих днях одбувся 3-й з'їзд української соц.-демократичної партії. З'їзд тягся сім днів. На з'їзді широко постановлено було питання про партійну роботу і партійне видавництво. Присутні на з'їзді вважали, що дуже потрібно ширше розвинути літературну діяльність партії, бо дія робота останніми часами, з багатьох причин, була дуже послаблена. З'їзд ухвалив декілька постанов: 1) Відношення до Державної Думи. 2) Опіка сучасною становища. 3) Стосунки з парламентською українською фракцією. 4) Сподування з рос. соц.-дем. партією. Три перших постанови мають гострий напор „большевизм“. Постанова що до

української фракції ось яка. „Веручи на увагу:

1) що українська парламентська фракція, як єдина українська фракція в Думі, звертає на себе національну увагу українського народу; 2) що і демократична програма буде привертати до неї спочуття широкого пролетарського та напів-пролетар. загалу України, в яких класову самосвідомість тільки затуманює дрібний буржуазний напор програм цієї фракції; 3) що, складаючись з різних елементів що до партійного та класового роування, ім можливо зберегти себе тільки за поміччю соціально-політичних компромісів між своїми складними частинами, через що тільки гальмуватиметься розвиток класової диференціяції та класового змагання на Україні; 4) що сподування в фракції різних елементів на національному ґрунті безперечно призмуватиме фракцію, затуманюючи свої внутрішні класові рішачі, найбільше сприяє свою увагу а так само і увагу народного загалу на національній справі і тим самим розвивати в народі націоналізм, — 3-й черговий з'їзд укр. соц.-дем. раб. партії встановив: 1) розкритикувати шкідливість національного гуртування різних класових елементів, прискорити політ. фракції на її складні частини; 2) критикувати дрібну буржуазну програму фракції, відкинути її пролетарські елементи; 3) відтуманити ті заходи фракції, які відводять від її інтересам та вимогам пролетаріату, збавити її на шлях поступової пролетарської тактики; 4) нарішувати змагання з неохідним націоналізмом гуртка, виставляти проти політ. фракції, яку вона має що до національного питання на Україні, класовий погляд пролетаріату; 5) вважати за неможливе, щоб українські соц.-демократи приставали до цієї фракції.

По Україні.

— В четверг, 12 квітня, в Петербурзі вийшло перше число нової української часописи „Рідна Справа. (Вісти з Думи)“. В часописі беруть участь такі депутати: Богуслаєвський (харьк.), Васютін (харьк.), В.-в.-Карачевський (черниг.), Товчинський (Київщ.), Гриневич (подільськ.), Демет'єв (черн.), Довгополз, Краселюк (київськ.), Лаго (київс.), Литвиненко (київськ.), Лос-Колендзян, Малрепер (київськ.), Нецитайло (київськ.), Приходько (черниг.), Прида (катерин.), Рогожа (подільськ.), Рубіс (черниг.), Сайко (податвськ.), Сахно (київськ.), Хвист (черниг.), Чигиряк (київськ.), Щербина (кубанськ.). З горішніх депутатів в газеті беруть участь: Бабич, Біляшевський, Вязлов, Гужовський, Овандкий, Тарасенко, Чазевський, Шраг, Шемет. Крім того в газеті беруть участь письменники: О. Відоусенко, проф. Ф. Вовк, С. Русова, О. Русов, П. Смуток, М. Славинський.

Газета виходитиме двічі на тиждень. Ціна газети на рік—2 карб., на місяць—20 коп., окреме число коштує—2 коп.

В першому числі поміщено такі статті: „Народ і Дума“, „Чого мають домагати українські посли в Думі“, „На порозі нового диха“ (з приводу чутів про рослук Державної Думи). „Про голод“ (сввц. А. Гриневича), „Чия Земля?“ (О. Русова), „Як впорядковалась Дума“ (П. Чижовського, про розпорядок думської роботи), „Державна Дума“ (Звідомлення про XXIV і XXV засідання Думи). „Що казали про землю депутати з України“ (Промова полтавськ. депутата Сайка), „В думських кулуарах“ (В. Співаченка), „Листи до депутатів“, „Що діється по Росію“, „Що діється на Україні“. Вдає й редакція газети М. Хотовицький.

— Учора (14 квітня) в Марійсько-Благов. церкві в 1 год в день відправлено панахиду по українському письменникові М. П. Старицькому.

— Український композитор М. В. Лисенко, що був слабий на інфлюенцу, уже зовсім видужав.

— Політичні справи. Позавчора (12 квітня) київська судова палата розглядала справу учня 4-ї київської гімназії С. Д. Розенталя, якого обвинувачувано на підставі § 2 п. 132 к. ст. Боронив присов. Я. С. Гольдєвєйзер. Палата при-

судила С. Розенталя в кріпость на 1 місяць, залічивши йому 20 днів „предварительного заключенія“.

— Київський військовий суд позавчора розглядав справу П. С. Шмигеля та І. Л. Шаракінова, яких обвинувачувано на підст. 279 п. XXII кн. св. воен. пост. — за розбійський напад на будинок д. Мізьштейна в с. Жигалівцях виницького пов., под. губ. Воронин капітан Безбородкін. Суд визнає, що Шмигель винен тільки в озброєнім злодійстві, а не в розбійстві і, присудив його у каторгу на 6 років; що ж до Шаракінова, то його присуджено на 5 літ в арешт-роти.

— Цими днями у Київі арештовано більш, як 20 душ. Ні в кого з арештованих нічого нелегального не знайдено.

— Полтавщина. 3 м. Шияшка (Миргор. пов.) пишуть: наша поліція недавно показала, що вона не даремно одержує більшу плату, ніж просвітні народні робітники: хвершталі, вчителі, та інші.

На масиці зупинилося у нашому містечку на який час скілька родив сербів. Тут вони злагодилися справити весілля. Так само, як справляють у себе дома. Кожен народ має для сеї поважної пригоди в житті свої звичай. У сербів з давніх давен ведеться такий звичай, що парубок, обираючи собі дівчину і змовившись з нею та її родиною, перше ніж одружитись з нею, повинен нею-бі силою одібрати її у родини. Родина боронить дівчину, але, не дивлячись на це, парубок завжди одужає родичів і пограбує собі дівчину. Після цього вже вважають їх зарученими і незабаром справляють весілля.

Так серби хотіли відбутися весілля і в Шияшці, але тамі „блюстители порядку“ заглядали ту боробу і покляли собі в думку, що це вже починається бунт. Ото ж і кинулись усмирят та чинити порядок. Не дивлячись на благання не мішались не в своє діло, поліцейські розпудили весільних... Та так розпудили, що мабуть довго буде споминатимуть серби це весілля, мабуть і дітям зажакує відбувати в Росії весілля по своїх рідних звичаях!.. (Рідн. Кр.)

— 3 багатьох повітів полтавської губернії надходять звістки, що селяне снадодять накази членові Державної Думи С. А. Сайкову.

— 3 Харькова. 12 квітня відбулося засідання професорської ради Харьківського університету. Між іншими ухвалено: прохати, щоб в харьківському унів. було засновано, згідно з постановою историко-філологічного факультета, дві нових кафедр: а) історія України і б) українська мова та література. Згідно з цим ухвалено прохати, щоб до університетського персоналу було додано дві нових професури.

— Професорська рада харьківського університету взяла до уваги статут українського студентського товариства. (Ю. Кр.)

3 життя „Провіт“.

— Сьогодні в 12 год. в київській „Провіті“ відбудуться збори артистичної комісії. Збори розглядатимуть біжучі справи.

— Рада Київської „Провіті“ виконала доручення загальних зборів „Провіті“ про те, щоб послати привітну телеграму Державній Думі, українській парламентській фракції і звернутись до останньої в проханням виробити проект націоналізації народної просвіти на Україні і провести його законодавчим шляхом через Державну Думу.

Останні вісти.

(По телеграфу та газет).

„Своя своїх не познаша“.

Петербург, 13-го априля. Конфісковано № 84 чорносотенної газети „Русское Знамя“.

3 життя чорносотенців.

Петербург, 13 априля. „Праві“ Державної Ради ведуть знов наради про розгін Думи і подають запитання про розурхи по середніх школах.

Депутатія „правих“ 14 априля вийдуть в Царське Село.

Лідером правих депутатів Державної Думи є завідующий державною канцелярією помішник статс-секретаря Верещакін.

Репресії.

Петербург, 13 априля. Закрито газету „Земля і Право“, орган й.-с. Зроблено трус на квартирі видавця цієї газети, депутата Державної Думи, тої, як його не було дома.

Закрито також газети „Народный Голос“, орган соц.-рев. й „Народная Правда“, орган трудовиків.

Трохи поспішили.

Кутаїс, 13 априля. Знов заведено стан облоги, який було скасовано тільки три дні назад. Причина—вбивство городо-

во. —————
Петербург, 13 априля. В кулуарах Думи були балачки, що Століпін серйозно заслав на англій; в його температура 39. „Річь“ заявляє, що чутки про амністію—неправдлив. Кабінет і не думав міняти свого погляду що до амністії, вважаючи на те, що небезпека нових революційних виступів не минула.

Градоначальник призначив слідствєну комісію, яка б розслідувала бойню робітників на фабриці Чесера. В комісію вплишли чиновники, фабриканти й фабричний інспектор.

Полоньов послав міською поштою заяву міністру юстиції Шеголітову про те, що він з'явиться, як тільки його справу буде передано до російського суду. Полоньов прохає повідомити про наслідки його заяви оборонця Булацеля.

Товариш міністра внутрішніх справ Макаров передав воєнному міністрові Редігеру прохання Меллер-Законьєвського повідомити головному воєнному прокурору, що заходи депутатів, щоб полечити долю тих, кого оддають під воєнний суд, — зайві, бо й без їх Законьєвський змінив приговору по справах, коли тільки їх зроблено не за вбивства. А заходи депутатів „колеблють престиж влади і дають претвучленею представлення о влади“.

Хазяїни петербургських пекарень об'явили доклат.

Шішехову дано акт обвинувачення за належність до селянської спілки.

Зарештованих двох юнкерів в павловській школі за те, що вони одмовлялися давати посвідчення, переведено в петропавловську кріпость.

Депутат з Лодзі Бабацький заслав і склав свої улововаження.

Чешерські робітники стали на роботу і прохають другі заводи, щоб вони не робили часткових страйків, а дожидались загальної постанови.

Сенат затвердив приговор палати по справі студента Фінка, засудженого на каторгу.

„Русское Знамя“, що от наближаються святки, звертається до Століпїна з проханням, щоб він „страхнувся“ себе конституційними путями й розгінав Думу.

Петербург, 14 априля. Депутати Державної Думи одержують з усіх кутків Росії силу телеграм од виборців, в яких говориться, що людність незадоволена новодінями в Думі „истинно-русских людей“, які все домагаються розгону Думи. В телеграмах прохают ужити всіх заходів, щоб тільки зберігти Думу.

Од начальника охорони Думи охранка перебувала, щоб він подав П список журналістів, які складають справоздання про засідання Думи, що той і зробив і прохав сказати, за якими журналістами треба „учредить особе наблюдение“.

В державній друкарні виявлено друкування нелегальних відом. Вночі трусили всі помешкання. Заарештовано одного робітника.

Голова Державної Думи Головін дістає в усіх кутків Росії грошові жертви на голодних.

Міністерству юстиції запропоновано, щоб воно ужило всяких заходів, щоб зменшити видатки на тюрми, на які за останні роки витрачалось дуже багато.

Старшого голову московської судової палати Арнольда царь призначив бути в судовому департаменті сенату.

Бану. Не вважаючи на заяву ген. Таубе, щоб капітани, їх помішники й механіки були на параходах 13 априля, в 5 год. уден, бо за непослух буде їх покарано тюрмою або штрафом в 3,000 карб.-й засланія, а команди, коли вони не являться на параходи, негайно буде розштаню й вислано,—страйкарі рішили не здаватися. Вони постановили зійтись на Петровському майдані й ждати виконання погроз. Мають вислати страйковий комітет. Патрулі силою заганяють матросів на параходи. Власники параходів не здаються й синили переговори. Стало багато портових промислів.

Вільна. В тюрмі повиявся політичний Манулевич.

Рига. Знов виникло непорозуміння в тюрмі. Вартові стріляли на вивіз, що підходили до в'язні. Поранено політичного Веселовського.

Вороніж. Становище голодних дуже тяжке.

Варшава. Гімназисти й учні реальної школи в Каліші застрійкували, протестуючи проти переводних екзаменів.

В перекую Сокола на ул. Новоліде № 67 кинуту бомбу; ніхто не потернів.

Полтава. Фактичного редактора „Полтавський Життя“ Коваленка з наказу губернатора вислано в 24 години за межі губернії.

Редактор-видавцєв „Полтавських Думок“ Гулькевич одбуватиме своє трохмісячне в'язнення в полтавській тюрмі, бо в кріпості нема місця. Д-ку Гулькевич несподівано викликав поліцейстер і прямо од його П було одведено в тюрму. Прокурор на передодні заявив Гулькевич, що на впорядкування справ й дано тижнів два.

Лондон. „Daily Telegraph“ повідомляє, що в Росії подається в одставку реакційна частина кабінету, між іншим і Шванєбах (?).

Театр і музика.

4-й вечір учнів музикально-драматичної школи М. В. Лисенка. В четверг 12 квітня в народній аудиторії відбувся 4 вечір учнів музично-драматичної школи М. В. Лисенка. Величезна програма вечора була укладена дощє цікаво. У слухачів не було того в'язлого аватичного настрою, що так часто панє на подібних вечорах. По виконавцях видно, що у школі однаково серйозно стоїть як справа музики, так і драми. Лисенкова школа—одна на Україні, де поруч із російською драмою істають курси драми української. Учнів укр. драми, д-ку Гарваліського та д-їа Штюрвельського, публіка вітала довгими овесками.

Із учнів російської драми найкраще працюють зробили—Червер, Літвієв, Вреїман. В сфері музики досить розвинув техніку виявили залюбні Полянин (1 ч. концерта

ді, не словом тільки, бажав добра рідному письменству, то нехай не обтяжає дрібницями, часто зовсім несправедливими, й ту невеличку громадку працюючих, а сам краще стає до роботи,—честь і місце йому, як що робитиме краще, ніж тепер роблять, або хоч завдасть собі праці на те, щоб довітись мови та прависою й зайаюмитись краще з письменством. Треба покинути й ту погану звичку міряти своє й чуже однаковою міркою і процакчи, напр., російському журналістові не Пушкинову мову, од українського теж не вимагати киче Шевченкової; треба одстати від нахильности до дріб'язкового формалізму й хапаного консерватизму та тієї неордігнальности, якою ми наскрізь пройшав, бувши „горохом при дорозі“, треба перестати бути патріотами своєї дівинці й сектантами своїх дрібеньких одмін, а більше вважати на суть справи. Тоді напевне несправедливі нарікання, які тепер так часто доводиться чувати, сами собою впадуть, а до справедливих в більшою увагою прислухатимуться працівники, виправляючи з досвіду свої помилки. Самим посиленням на своє „українське серце“ лихові зарадити не можна; „добром рідного краю“ так само не закрити власної нетямучести й незнання. Раз-у-раз оці послання та покляти тільки гіркою іронією й наругою дунатимуть і над самими авторами їх, і над тими, до кого вони з своїми жаліями та покляками обертаються. А що від цього „рідний край“ добра ніякого не бачитиме—про це певне й говорити не треба.

Сергій Єфремов.

мови було б як-раз „напротив закону еволюції“, про який так не до речі атадав наш кореспондент. І віхто російського журналіста за це не зганяє і не осудив би, не являвся б його газетною до долу й не загрожував би, що згине він „під тном“. А от у нас це кожного разу чутно: подівай мову Шевченка чи Котляревського—тоді будемо читати, а на менше не пристаємо. І тут же зараз, як що триняться хоч би й Шевченкове слово, але порадиноків невідомо, несуться просьбони чи глузування—важачи од особи—за те саме в теорії бажане слово.

Видна річ, причина тут не в тому, що сучасні українські письменники пишуть не Шевченковою мовою, бо й російські ж мовою Пушкина не пишуть і проте їм ніхто цього в надто велику провину й не ставить. Обійтись Шевченковою мовою тепер неможливо і нехай не добре собі затамлять і запам'ятають усі наші порадиники. Рада б, кажуть, дума в рай, та гріх не пускають,—так само раді б письменники писати мовою Шевченка, та тільки до тогати мовою Шевченка, та тільки до тогати не пускає їх не їхнє воєзання Шевченкової мови („тріх“), бо коли, нехай насамперед сам навчаться української народної мови, а не складає усю вину тільки на письменників, що пишуть, мовляв, незрозумілою мовою. Коли це не вграшка, не забавка „національними святами“, то насамперед треба завдати собі хоч трохи роботи, а не виправдуватись тим, що я—українець, то й повинен українську мову розуміти, а не розумію—значить, иний хтось винен. Ми знаємо, що за теперішніх часів бути українцем—не значить знати україн-

хай-но спробує хто тим, як на теперішні потреби, надто вбогим арсеналом орудучи, писати про сучасні події. Словари Шевченкової мови ми, на жаль, не маємо, але напевне можна сказати, що й Шевченко вичерпав хіба невеличку частку словесного матеріалу з народної окарниці, не кажучи вже про ті нові слова, яких за Шевченка не було, бо й тих дум-к не було, що вони визначають. Обмежившись Шевченковою мовою, довелось б занехати величезні простори народної словесної творчости й положити таку перетяку на шлях розвитку мови, що ні про які „закони еволюції“ й розмови не могло б бути. Та на ділі, як ми вже знаємо, й таким обмеженням не можна лихові зарадити, бо... хто його там розбере, що той „маслак“ значить. Іншими словами кажуки, порадиники, що вимагають од письменників Шевченкової мови, часто зараз же такі виявляють, що й П вони до ладу не тямлять.

Що ж робити?—запитає читач,—як же лихові зарадити? Мені здається, що єдина на це відповідь може бути така: коли хто спираді таки, серйозно хоче розуміти українські часописи, то нехай насамперед сам навчаться української народної мови, а не складає усю вину тільки на письменників, що пишуть, мовляв, незрозумілою мовою. Коли це не вграшка, не забавка „національними святами“, то насамперед треба завдати собі хоч трохи роботи, а не виправдуватись тим, що я—українець, то й повинен українську мову розуміти, а не розумію—значить, иний хтось винен. Ми знаємо, що за теперішніх часів бути українцем—не значить знати україн-

ську мову, бо весь оклад життя, школа, громадські умови—все це одбавало й одбаває людей од рідної мови, притупляло й притупляє навіть чуття її. Винія макронічним способом скласти по українському одну-другу звичайну фразу не дає ще права ремствувати й нарікати на письменників, а тим часом багато порадиників належать як-раз до такого типу, що беруться читати українські книжки й часописи з самим обмеженим знанням мови, а потім обурюються, що не все розуміють. Навчались мови чи то з народних уст, чи з творів кращих українських письменників, певне інакше глянуть вони й на сучасну мову нашу по часописам і багато з того, що тепер здається чудним та незрозумілим, зробиться зовсім звичайним. Іншої ради нема і бути не може і хто з малим знанням мови, покладаючи єдине на те, що він зроду українськ, береться до часописів і не хоче прийняти на себе згаданой роботи—тому ми радимо відразу покинути часопис і не завдавати жалю своєму „широку українському сердцю“. Ширости та українського серця тут мало, а треба праці і знання. Ог що пише, напр., один з наших кореспондентів цього приводу: „Почитавши перше число „Хлібороба“, я найшов у йому слово „незугарний“, не знаю, як його розуміти, питаю свою хазяїнку, українку зовсім неграмотну, а через те і неомоскволену. Вона мені й одповідає: „незугарний... ну, от як би вам сказати, незугарний чого-небудь зробити, недотепний“. І скільки я нахопив слів таких, що не розумів, за малим не всі розтовкувала хазяїнка. Як бачите, справді таки нішої ради нема: треба йти в науку до неграмот-

них хазяїнок, як Пушкин колись обертався до московських прокурниць, щоб навчались російської мови. Як що наші порадиники над ним поміркують, то певне й сами побачать, що не тільки письменники винні, а й вони, читачі, тим, що мову знають не гаразд, хоч і одгадуються часто в тогу безапеліційних судів.

Коли так можна одовісти порадиникам що до мови, то тим більше це стоується до тих, що незадоволені з прависою й вимагають чи то дрібних поправок до теперішнього фонетичного чи навіть повороту до давнішого, офіційного „ярничого“ прависою. Тут ще менше треба праці, ніж у попередньому випадку, бо фонетичний прависок такий простий, що навчаться його—діло буквально кількох днів уважного читання. Консерватизм тут зовсім не до речі, тим більш консерватизм, заснований на законах чужої мови, з якої взято той „ярничий“ прависок і силоміць накинута нам. Коли мені говорять, що за-для добра рідного письменства ми повинні прилаштувати свій прависок до вимог тих, що звикли читати по чужому, то я знов одкажу: як що порадиники наші справді покляються про письменство, то нехай попередер пожертвуют своїми дрібними вшодобаннями й тоді вже вимагають жертв і для себе.

3 16 КВИТНЯ р. МАГАЗКИ
ГОТОВОГО МУЖЕСЬКОГО і ЖІНОЧОГО ВБРАННЯ
МОСКОВСЬКОГО ТОРГОВОГО ДОМУ.

В. К. ФІРГАНГ С-ни

переходить у Києві з попереднього помешкання на Хрещатику, 44, в нове, значно поширене,

45 на Хрещатику у д. Неезе, проти аптеки Філіповича. 45

На час відкриття нового магазину одержані

У жіночому відділі

Роскішний вибір останніх новин сезону: саки, жакетки, пальто, манто, накидки та інше. Всяке вбрання, що не пропускає води.

МОДЕЛІ кращих домів Парижа та Берліна.

для замовлень

Роскішний вибір матеріалів самого модного малюнку кращих російських і заграничних фабрик.

Замовлення виконуються під доглядом відомих досвідчених фахових закройщиків.

Крой елегантний Робота бездоганна!

Особи, що мають державну посаду, можуть купувати на виплат.

ціни оптові, по-за конкуренцією і без торгу.

У мужеському відділі

Величезний вибір модного готового вбрання. Пальто і крилатки, що не пропускають води.

ФОРМИ всіх міністерств і шкіл.

Видавництво „ВІК“

- випустило нові книжки:
1. В. ВИННИЧЕНКА „Діагармонія“, драматичні картини. Ц. 50 коп.
2. В. ВИННИЧЕНКА „Краса і сила“, оповідання. Ц. 1 р. 50 коп. на кращ. пап. 2 руб.
3. Б. ГРІВЧЕНКА—„Граматка“. Ц. 15 к.
4. А. КОВОЩЕНКА—„Українські пісні з нотами“, 3-тя сотня. Ц. 20 коп.
Склад виданнів у Книгарні „Кіевской Старини“ (у Києві, Безаківська, 8), продаються по всіх книгарнях у Києві. 10—2

До сезону

С.-т. Р. М. Гершман
Петербургска Прорізна 2, тел. 282.
фабрика ШОВКОВІ блузки.
ВІЛІЗНИ Приймаються замовлення, переробка і значення білизни.
та Ціни без торгу.
галстухів.

МОДНІ ФАСОНИ 100—5

Портрет Т. Г. Шевченка.

Литографований двома фарбами 14 1/2 x 11 вер. продається у Києві 1) в Книгарні „Кіевской Старини“ Безаківська ч. 8 2) у видавця, художника Ф. С. Красицького, і в інших книгарнях. Ціна портрета 1 карб., дешевого видання 20 коп. Хто випише од видавця валоженою платою 5 ека. по карбованцю, або 25 ека. по 20 коп.—за пересилку в платити. Усі гроші або частину надсилає вперед. Книгарням відповідна смідна.

Поле для скрипки та Нахутін Morgenstörchen. Chubert—Ziszt).
Співи було виконано переважно жіночими голосами, котрі за малими винятками були хоромі (Файбіш, Лавровська, Єфімовіч, Драгомірська і пш.). Контигент мужеських голосів був значно менший, та й то співали учні першого курсу, і це вражало неприємно. Дивно, що у школі, де багато широких і дужих жіночих голосів, помічається недостача голосів мужеських. Зоставив найкращим був д-ій Мерзляков, що має сильного і приемного баритона. Вечір взагалі треба признати вдалим.

З першого травня с. р. у Києві, в літньому театрі купецького саду почнуться вистави української трупи під орудою О. К. Сансаганського.
В склад трупи входять: д-ки Садовська, Сулова, Лявницька, Попова, Войцеховська, Туберозова та інші. Д.д. Сасаганський, Мова, Позаченко, Ласкавий, Зайченко, Чичорський, Жулівський, Петашенко, Піддубний та інші.

В Петербурзі 11 априля відбувся цікавий концерт, улаштований Яловою, який названо було „вечером народної пісні“. Програму вечора склали різні народні пісні: шведські, норвежські, німецькі, французькі, іспанські, грецькі, польські, українські і російські. Всі номери взято було з відповідних збірників народних пісень.

Дописи.

Малин (радомисельського пов.). 7 квітня на кавіно-ковельській залізниці малинський урядник Повозаренко задержав у вагоні політичного засланця д. Мельниченка, якого в ноябрі минулого року було арештовано в Малині, за пропаганду між робітниками малинської паперової фабрики і заслано в архангельську губ. Два тижні тому, як д. Мельниченко, якимсь чудом, утік звідти і прибув у Малин, де живе його мати. Але страшні злидні погнали його на заробітки у Київ. Але ще в дорозі його спіткало лихо. У вагоні Мельниченка побачив урядник і „привалъ мѣры къ задержанію“. На першій же ставці д. Мельниченка було арештовано і арештовано трус.
Треба зауважити, що трус було роблено на перрові і, не дивлячись на те, що на дворі йшов дощ і було холодно, урядник звелів д. Мельниченка роздіти догола і розв'язати. Публіка була цим дуже обурена.
Раніше д. Мельниченко служив в поштовій конторі, звідки його було увільнено за „неблагонадєжність“.
Мельниченкові вемає ще й двадцять років.

БІРЖА.

Table with market data: Петербургська біржа 14-го априля 1907 р.
40% Державна рента. 72 3/4
4 1/2 Заставні листи Київ. з. б.
50% Внутрішн. з виграш. позичка перш. р. 1864. 336
50% Внутрішн. з виграш. позичка друг. р. 1866. 246
50% Зстав. з виграш. Держав. Дворян. земельн. банку. 220 1/2
Акції Петербургськ. міжнародн. Ком. банку. 382 1/2
Бакинськ. нафт. т-ва. 550
Т-ва нафт. пр. бр. Нобель.
Нафт. і Торг. Т-ва „Мантешель і Ко“. 146
Петербург. Приватн. та Комерц. банку. 146
1-го Т-ва пароход. по Дніпрі. 70
2-го Т-ва пароход. по Дніпрі.

ОПОВІСТКИ.

С. АДЛЕР

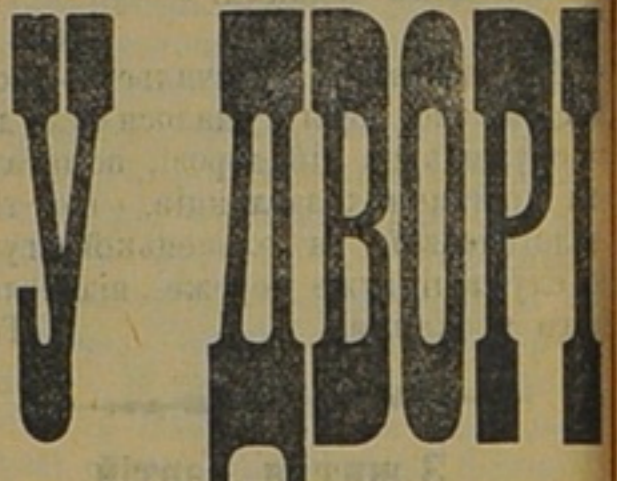
Прорізна ул., № 2.
Елегантне доб. мужеське вбрання ре пошито ПО ЗАКАЗУ.
Багатий вибір матеріалів найкращих російських і заграничних фабрик.
Щоб дати можливість д.д. заказчикам упевнитися, що закази виконуються добре, приймаються замовлення також із матеріалу заказчика.

Table with prices:
Петербур. учетн. та позичк. банку. 415
Рос. для загранич. торг. банку. 335
Т-ва зал. стал. та метал. заг. „Сормово“. 147
Брянськ. рельсов. метал. зав. 100
Путильського зав. 102 1/2
Позичка р. 1905. 92 1/2
р. 1906. 88 1/2
Нова позичка р. 1906. 88 1/2
Крестьянські свідчення. 79 1/2
Настрія тихий.

Редактор М. Павловський.
Видавець Є. Чиналенко.
Михайло Одинокій.
Збірник творів, том II.
Промінь надії на інше життя.

В МАГАЗИНІ, Хрещатик, д. № 15, проти думи п. ф. з приводу ремонту у магазині признається з 13 квітня
Б. ГИРША
РОЗПРОДАЖ
Готового мужеського вбрання зо скидкою од 25 до 50 проц.

Скатерки кольорові і білі серветки панчохи дамські і дитячі, шкарпетки мужеські, кружево, хустки до носа полотняні і батистові одержані у МАГАЗИНІ К. ІЛЬЯШ. На Хрещатику, 36, проти Лютеранської вул. де аптека Марцинчика. Ціни дешевші чим всюди. 100-1

ТОВАРИСТВО РАБОТНИКЪ "Київ, Миколаївська, № 11.

Погребище, Київ. губ. Жмеринка, Под. губ.
Склад хліборобського зняряддя і машин.
Плуги, сіялки, кромера, драпачі, культиватори, борони, саможатки, молотілки, приводи, січкарні, млини і інші.
Ціни дуже низькі.
Прейс-курант безплатні. 12—6

Т-во Г. ХРИСТОФОРОВА та Ко
До наступаючих свят пропонує старі та видержані вина:
Столове 1, Рісліг 3, Сотерг 5, Токай 8, Мускат-Сек 12, Бордо 25, 27, Лафіт 29, Ізабелла 35, Оporto 36, Портвейн 87, 88, 90, Мадера 100, 102, Херес 94, 95, 96, Марсела 108, Приндес. Заграничні: Шаго-Лафіт, Понте-Кане, Лагранж, Ков-де-Естурпель і Мусон-Ротшільд.
Ковьяки, Лікери, Роми та Шампанські. 10—1

М. ТА И. МАНДЛЪ

Хрещатик, 42. Телефон 764.

подає до відомости д.д. покушців, що до весняного сезону одержано роскішний вибір різноманітних фасонів

ГОТОВОГО ЖІНОЧ., МУЖЕСЬК. та ДИТЯЧОГО ВБРАННЯ

МОДЕЛІ кращих фірм Парижа та Берліна.

Форми всяких шкіл і міністерств.

Спідниці верхні і спідні.

Замовлення приймаються.